

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

Навчально-науковий інститут денної освіти

Кафедра економічної кібернетики, бізнес-економіки
та інформаційних систем

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____ М. Є. Рогоза
(підпис)

1 вересня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «Теорія економічного аналізу»

освітня програма/спеціалізація «Бізнес-економіка»
спеціальність 051 Економіка

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

ступінь вищої освіти «Бакалавр»

Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія економічного аналізу» схвалена та рекомендована до використання в освітньому процесі на засіданні кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем

Протокол від 1 вересня 2023 року № 1

Полтава 2023

Укладач: Кононенко Ж.А., доцент кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем, кандидат економічних наук, доцент

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми «Бізнес-економіка» спеціальності 051 Економіка ступеня «Бакалавр»

_____ В. І. Перебийніс

1 вересня 2023 року

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1 – Опис навчальної дисципліни «Теорія економічного аналізу»

Місце у структурно-логічній схемі підготовки	Пререквізити: «Економічна теорія», «Основи економіки та діагностики економіки» Постреквізити: «Бізнес-аналіз», «Бізнес-аналіз (поглиблений рівень)»	
Мова викладання	Українська	
Статус дисципліни - вибіркова		
Курс/семестр вивчення	2 курс, 3 семестр	
Кількість кредитів ЄКТС/кількість модулів	5 кредитів, 2 модулі	
Денна форма навчання:		
Кількість годин: 150 год - загальна кількість: 2 семестр - 150.		
- лекції: 20 год.		
- практичні заняття: 40 год.		
- самостійна робота: 90 год.		
- вид підсумкового контролю: екзамен		
Заочна форма навчання		
Кількість годин: 150 год. – загальна кількість: 2 семестр – 150.		
- лекції: 4 год.		
- практичні заняття: 6 год.		
- самостійна робота: 140 год.		
- вид підсумкового контролю: залік		

Розділ 2. Перелік компетентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна, програмні результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни - набуття знань і практичних навичок формування у студентів системи знань, необхідних для дослідження економіки підприємств виробничої і невиробничої сфери, правильної та об'єктивної оцінки і прогнозу їх господарсько-фінансової діяльності, теоретична та практична підготовка з наукових основ економічного аналізу, його методу і методології, формування вмінь використання економіко-логічних і економіко-математичних методів і моделей для вивчення економіки підприємств.

Таблиця 2 – Перелік компетентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна, програмні результати навчання

Програмні результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач
<p>Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.</p> <p>Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.</p> <p>Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p>

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Теоретичні аспекти теорії економічного аналізу

Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу

Основні об'єктивні вимоги і умови виникнення, становлення і розвитку економічного аналізу. Сутність економічного аналізу як особливого виду управлінської діяльності.

Фінансово-господарська діяльність як предмет економічного аналізу. Об'єкти і суб'єкти аналізу. Зміст економічного аналізу. Використання в економічному аналізі системи показників. Основні категорії економічного аналізу.

Завдання, цільове спрямування та пріоритети розвитку економічного аналізу в сучасних умовах.

Місце економічного аналізу у системі наук. Економічна теорія як теоретична база економічного аналізу. Діалектичний підхід як методологічна база економічного аналізу. Зв'язок економічного аналізу з галузевими, спеціальними та прикладними економічними науками. Економічний аналіз у системі планування і прогнозування.

Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу

Поняття методу, методики і методології аналізу. Особливості методу економічного аналізу.

Класифікація способів і прийомів аналітичного дослідження. Загальнонаукові способи пізнання (спостереження, порівняння, вимірювання, аналіз і синтез, індукція і дедукція, історичний і логічний підхід, абстрагування, моделювання, формалізація, системний і комплексний підходи) і їх застосування в економічному аналізі. Специфічні прийоми економічного аналізу (традиційні і економіко-математичні).

Порівняння і його застосування в аналізі. Види порівнянь. Забезпечення порівнянності даних як найважливіша умова порівнянь. Прийом групувань і його аналітичне значення.

Поняття факторів і резервів господарської діяльності і їх класифікація. Види факторного взаємозв'язку між економічними явищами – функціональний (детермінований) і стохастичний (кореляційний). Типи функціональних факторних зв'язків (адитивні, мультиплікативні, кратні, змішані). Залежність вибору прийому факторного аналізу від виду і типу взаємозв'язку.

Елімінування як основа прийомів детермінованого факторного аналізу.

Загальна схема прийому ланцюгових підстановок, його переваги і недоліки. Особливості застосування прийому ланцюгових підстановок для різних типів функціональних залежностей. Балансовий метод і сфера його застосування. Індексний метод в економічному аналізі. Прийоми різниць абсолютних і відносних величин. Інтегральний метод виміру ступеня впливу факторів на результативний показник: сутність, умови застосування, переваги і недоліки. ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць, індексний метод, інтегральний метод.

Приєм деталізації у факторному аналізі. Основні напрямки деталізації складних економічних явищ. Прийоми детермінованого моделювання (подовження, розширення, скорочення факторних систем) і їх аналітичне значення.

Економіко-математичні методи, їх класифікація і особливості використання в економічному аналізі.

Тема 3. Види економічного аналізу

Класифікація видів економічного аналізу.

Техніко-економічний та фінансово-економічний аналіз, їх зміст, завдання і основні джерела інформації.

Часові види економічного аналізу. Оперативний аналіз: зміст, об'єкти, інформаційна база, особливості проведення. Поточний (ретроспективний) аналіз: зміст, порядок проведення, переваги і недоліки. Стратегічний (перспективний) аналіз і його особливості.

Просторові види економічного аналізу. Внутрішній і зовнішній економічний аналіз: їх виконавці, завдання, організація та джерела інформації.

Комплексний порівняльний аналіз: зміст, завдання, вимоги до інформаційної бази та методичні прийоми.

Сутність і завдання функціонально-вартісного аналізу. Принципи організації і етапи проведення функціонально-вартісного аналізу.

Тема 4. Організація та інформаційне забезпечення економічного аналізу

Основні принципи раціональної організації економічного аналізу (підвищення наукового рівня, систематичність, комплексність, оперативність, дієвість). Обов'язковість виконання аналітичної роботи на всіх рівнях управління.

Основні етапи й послідовність проведення економічного аналізу. Залежність організації і змісту аналітичної роботи від рівня управління,

структури управлінського апарату і технічного забезпечення управління. Планування аналітичної роботи. Принципи складання програм аналізу. Узагальнення, і оформлення аналітичних розрахунків та письмове оформлення результатів аналізу.

Необхідність інформаційного забезпечення управління, планування і аналізу. Принципи утворення раціональних потоків інформаційного забезпечення виробництва.

Характеристика й класифікація найважливіших видів інформації на підприємстві. Вимоги до якості інформації. Необхідність контролю вірогідності інформації і форми його здійснення. Залежність організації, змісту і термінів проведення економічного аналізу від організації процесів реєстрації, збирання і обробки інформації.

Модуль 2. Методичні основи аналізу найважливіших показників виробничо-фінансової діяльності підприємства

Тема 5. Аналіз результатів економічної діяльності суб'єктів господарювання

Значення і завдання аналізу виробництва і реалізації продукції, робіт і послуг. Загальна схема й послідовність проведення аналізу. Система показників продукції та обсягів виробництва. Фактори виробництва продукції. Інформаційна база аналізу.

Аналіз обсягу виробництва продукції в натуральному й вартісному вираженні. Оцінка динаміки обсягу виробництва. Аналіз впливу екстенсивних та інтенсивних факторів на динаміку показників, методика розрахунку їх впливу.

Аналіз асортименту й структури випуску продукції та оцінка впливу змін в асортименті і структурних зрушень на економічні показники роботи підприємства. Аналіз рівномірності і ритмічності виробництва. Аналіз якості продукції, робіт, послуг. Показники якості, сортність і методика її аналізу. Аналіз впливу змін якості на економічні показники роботи підприємства. Аналіз виробничого браку підприємства. Оцінка резервів збільшення випуску продукції.

Оцінка виконання плану по реалізації з урахуванням виконання договірних зобов'язань. Оцінка конкурентоспроможності реалізованої продукції. Побудова балансу реалізованої продукції та розрахунок на його основі впливу факторів на динаміку обсягу реалізації. Уникнення повторного рахунку при оцінці резервів виробництва.

Тема 6. Аналіз ресурсозабезпечення операційної діяльності та ефективності використання ресурсів

Значення, завдання і джерела інформації аналізу трудових ресурсів. Аналіз динаміки чисельності працівників в цілому і за окремими категоріями персоналу, оцінка забезпечення підприємства трудовими ресурсами. Аналіз складу та руху робочої сили. Аналіз використання робочого часу. Методика виявлення втрат робочого часу і оцінки їх впливу на обсяг виробленої продукції і продуктивність праці. Продуктивність праці як показник ефективності використання трудових ресурсів. Аналіз впливу трудових і організаційно-технічних факторів на динаміку продуктивності праці. Зведений підрахунок резервів зростання продуктивності праці і випуску продукції за рахунок кращого використання кадрового потенціалу підприємства. Аналіз витрат на оплату праці та оцінка ефективності використання коштів на оплату праці.

Оцінка показників складу, структури і технічного стану основних засобів. Показники забезпеченості підприємства устаткуванням, виробничими площами та іншими основними фондами. Оцінка динаміки оновлення і модернізації основних фондів, фондоозброєності праці. Аналіз фондоддачі і факторів її зміни. Аналіз ефективності використання й освоєння виробничих потужностей. Аналіз використання виробничого обладнання. Методика визначення й розрахунку резервів збільшення випуску продукції за рахунок підвищення рівня екстенсивного і інтенсивного використання основних засобів.

Аналіз забезпечення підприємства матеріальними ресурсами. Оцінка потреби підприємства в матеріальних ресурсах і рівня виробничих запасів. Аналіз показників використання матеріальних ресурсів і оцінка динаміки матеріаломісткості продукції. Факторний аналіз питомої і загальної матеріаломісткості продукції. Оцінка впливу матеріаломісткості на показники роботи підприємства.

Тема 7. Аналіз витрат на виробництво і реалізацію продукції

Значення, завдання й система інформаційного забезпечення аналізу витрат виробничої діяльності підприємства. Система показників рівня витрат і собівартості продукції. Загальна схема формування витрат і їх аналізу.

Напрями аналізу витрат на підприємстві за їх елементами та статтями калькуляції, за залежністю від обсягу виробництва і реалізації продукції, за місцями виникнення витрат підприємства, за видами економічної діяльності та іншими ознаками.

Аналіз виконання кошторису витрат виробничої (операційної) діяльності підприємства. Аналіз прямих витрат операційної діяльності. Аналіз накладних витрат операційної діяльності. Аналіз витрат інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. Залежність витрат на виробництво від ефективності використання ресурсів. Узагальнення резервів зменшення собівартості продукції, робіт, послуг.

Тема 8. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. Місце прибутку в системі узагальнюючих вартісних показників, його значення в оцінці та стимулюванні ефективності роботи підприємства.

Порядок формування фінансових результатів діяльності. Вплив окремих груп фінансових результатів на розмір чистого прибутку.

Аналіз динаміки прибутку від операційної діяльності. Факторний аналіз прибутку від операційної діяльності. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу реалізації та прибутку. Аналіз фінансових результатів від інвестиційної та фінансової діяльності. Аналіз розподілу прибутку.

Система показників рентабельності та порівняльний аналіз їх динаміки. Фактори зміни рентабельності та методика розрахунку їх впливу. Застосування прийомів детермінованого моделювання для поглибленого аналізу рентабельності.

Розділ 4. Тематичний план навчальної дисципліни

Таблиця 4 – Тематичний план навчальної дисципліни «Бізнес-економіка»

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Модуль 1. Теоретичні аспекти теорії економічного аналізу					
Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	2	Практична робота 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	4	Виконати завдання до самостійного опрацювання до теми дистанційного курсу навчальної дисципліни	9
Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу	2	Практична робота 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу	4	Виконати завдання до самостійного опрацювання до теми дистанційного курсу навчальної дисципліни	4
Тема 3. Види економічного аналізу	2	Практична робота 3. Види економічного аналізу	4	Виконати завдання до самостійного опрацювання до теми дистанційного курсу навчальної дисципліни	4
Тема 4. Організація та інформаційне забезпечення економічного аналізу.	2	Практична робота 4. Організація та інформаційне забезпечення економічного аналізу	4	Підготовка відповідей на теоретичні питання п темі	4

Модуль 2. Методичні та інформаційні основи теорії економічного аналізу					
Тема 5. Аналіз результатів економічної діяльності суб'єктів господарювання	2	Практична робота 5. Аналіз результатів економічної діяльності суб'єктів господарювання	4	Виконати завдання до самостійного опрацювання до теми дистанційного курсу навчальної дисципліни	10
Тема 6. Аналіз ресурсозабезпечення операційної діяльності та ефективності використання ресурсів	2	Практична робота 6. Аналіз ресурсозабезпечення операційної діяльності та ефективності використання ресурсів	4	Виконати завдання до самостійного опрацювання до теми дистанційного курсу навчальної дисципліни	10
Тема 7. Аналіз витрат на виробництво і реалізацію продукції	2	Тема 7. Аналіз витрат на виробництво і реалізацію продукції	4	Виконати завдання до самостійного опрацювання до теми дистанційного курсу навчальної дисципліни	10
Тема 8. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	2	Практична робота 8. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	4	Виконати завдання до самостійного опрацювання до теми дистанційного курсу навчальної дисципліни	8

Розділ 5. Система оцінювання знань студентів

Таблиця 5.1 – Розподіл балів за результатами вивчення навчальної дисципліни

Види робіт	Максимальна кількість балів
Модуль 1: тести (6 балів), практичні роботи (20 балів), індивідуальні завдання (20 бали), поточна модульна робота (10 балів)	56
Модуль 2: практичні роботи (14 балів), індивідуальні завдання (15 балів), поточна модульна робота (15 балів)	44
Разом	100

Таблиця 5.2 – Система нарахування додаткових балів за видами робіт з вивчення навчальної дисципліни

Форма роботи	Вид роботи	Бали
1. Навчальна	Виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань підвищеної складності	10
2. Науково-дослідна	1. Участь у наукових гуртках	10
	2. Участь в наукових студентських конференціях: університетських, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних	20

Таблиця 6 – Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти за результатами вивчення навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	Відмінно
82–89	B	Дуже добре
74–81	C	Добре
64–73	D	Задовільно
60–63	E	Задовільно достатньо
35–59	FX	Незадовільно з можливістю проведення повторного підсумкового контролю
0–34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни та проведенням підсумкового контролю

Розділ 6. Інформаційні джерела

Основні

1. Аналіз господарської діяльності: навч. посібник / Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній. Львів: ЗУКЦ, 2017. 310 с.
2. Аналіз господарської діяльності: практикум / Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній. – Львів: ЗУКЦ, 2017. 148 с.
3. Бізнес-статистика: навч. посібник / [Матковський С. О., Гринькевич О.С., Вдовин М. Л., Вільчинська О.М., Марець О.Р., Сорочак О.З.] К: Алерта, 2016. 280 с
4. Економічний аналіз : навчальний посібник для здобувачів вищої Е 45 освіти/ Н. Ю. Рекова, Є. О. Підгора, В. В.Ровенська, О. В. Латишева, Т. П. Гітис, І. Ю. Єрфорт, І. І. Смирнова, С. В. Касьянюк. Краматорськ : ДДМА, 2021. 200 с.
5. Кулик А.В. Теорія економічного аналізу: навч. посібник. Київ:ДП «Вид.дім. «Персонал», 2018. 452 с.
6. Міщук Г., Джигар Т., Шишкіна О. Економічний аналіз. Рівне: НУВГП. 2017. 156 с.
7. Статистика підприємств: навч. посібник / [С.О. Матковський, О.С. Гринькевич, О.З. Сорочак та ін.]; за ред. С.О. Матковського К: АЛЕРТА, 2013. 560 с
8. Черниш С Економічний аналіз. Навчальний посібник. 2019. 240 с.
9. Ярова В.В., Велієва В.О. Теорія економічного аналізу: навч. посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей: 051 «Економіка», 073 «Менеджмент», 281 «Публічне управління та адміністрування». Харків. ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. 2021. 115 с

Нормативні документи:

1. Господарський кодекс України. URL: www.rada.gov.ua.
2. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>
3. Про інформацію. Закон України. URL: www.rada.gov.ua.
4. Про доступ до публічної інформації. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

Інтернет-джерела:

10. <https://youcontrol.com.ua/> - Аналітична онлайн-система для бізнесової аналітики, конкурентної розвідки та перевірки контрагентів.
11. www.minfin.gov.ua - Міністерство фінансів України.
12. www.ukrstat.gov.ua – Державна служба статистики України
13. www.epp.eurostat.ec.europa.eu – Статистичний офіс Європейської

співдружності

14. www.epravda.com.ua – Економічна правда (електронний інформаційно-аналітичний ресурс), проект "Української правди", присвячений бізнесу та економіці.

15. Сайти українських аналітичних центрів. Приклад – http://www.ier.com.ua/ua/areas_of_research/business_climate -Інститут економічних досліджень і політичних консультацій – український аналітичний центр, який спеціалізується на економічному аналізі та розробці рекомендацій, розвитку громадянського суспільства в Україні.

16. <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/index> Економічний аналіз/Збірник наукових праць

17. Журнали і видання, індексовані у наукометричній базі Scopus. URL: <https://www.scopus.com/sources?zone=TopNavBar&origin=NO%20ORIGIN%20DEFINED>

18. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>

19. Львівська національна наукова бібліотека України імені В.Стефаника. URL: <http://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/golovna2>

Розділ 7. Програмне забезпечення навчальної дисципліни

Для проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Бізнес-економіка» може використовуватися пакет програмних продуктів Microsoft Office, зокрема, Microsoft Office Word для підготовки відповідей на ситуаційні завдання та Microsoft Office PowerPoint для підготовки презентацій з питань для обговорення та тих, що виносяться на самостійне вивчення.